

ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

του Πέτρου Ι. Μηλιαράκη

Προσφάτως κομματικά στελέχη του CDU, του Κόμματος της Άγκελας Μέρκελ επαναφέρουν την «άποψη» του Βόλφγκανγκ Σόιμπλε **«περί προσωρινού Grexit»!**..

Συγκεκριμένα, ο Γενικός Γραμματέας του Οικονομικού Συμβουλίου του κόμματος, Βόλφγκανγκ Στάιγκερ, σε δηλώσεις του άσκησε κριτική σε βάρος της Ελλάδας υποστηρίζοντας μεταξύ των άλλων και την ανάγκη για ένα προσωρινό Grexit. Συνεπώς, με βάση τις τοποθετήσεις αυτές εξακολουθεί να υφίσταται μια ευρύτερη σύγχυση ή άλλως μια ήδη ειλημμένη απόφαση που ανήκει σε μια ευρωπαϊκή πολιτική και οικονομική ελίτ.

Έτσι όμως είναι σαφές ότι η επικράτηση των νεοφιλελεύθερων δογμάτων δεν διολισθαίνουν απλώς την Ευρωπαϊκή Ένωση σε μη αναστρέψιμες καταστάσεις, αλλά ενέχουν ακριβώς και την **εσωτερική αντίθεση** που οδηγεί στην αυτοκαταστροφή της. **Όσο όμως διατυπώνονται και μάλιστα σε κεντρικό επίπεδο αυτές οι «περί προσωρινού Grexit» απόψεις, τόσο και πιο πολύ νομιμοποιούνται όσοι ήδη από καιρό έχουν επιστήσει την προσοχή για την αναγκαιότητα ενός σχεδίου (όταν τούτο καταστεί αναγκαίο) εξόδου της χώρας από το ευρωσύστημα!**

Επίσης όσο οι πολιτικές ηγεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Θεσμών δεν αντιλαμβάνονται ότι η επικράτηση του ευρωσυστήματος έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί διαδικασία διολίσθησης από τις βασικές Αρχές και Αξίες του όλου εγχειρήματος, τόσο η ανεπίτρεπτη αυτή πλάνη θα αυξάνει τον ευρωσκεπτικισμό με κίνδυνο δημιουργίας ανεξέλεγκτων τάσεων και εξ αυτών καταστάσεων **–με συνέπεια την αποσύνθεση της Ευρωζώνης.**

Ουδείς μπορεί να αμφισβητήσει τα στοιχεία της **Eurostat**, αναφορικός με το δημόσιο χρέος στην ευρωζώνη. Η Ελλάδα ασφαλώς είναι μια υπερχρεωμένη χώρα εντός του ευρωσυστήματος. Άξιο παρατήρησης όμως είναι ότι το δημόσιο χρέος των κρατών-μελών της ευρωζώνης κατά το έτος **2014** ανερχόταν στο **92%** στο ΑΕΠ, όταν το **2007** ανερχόταν στο **65%**, το **2009** στο **78%**, το **2011** στο **86%** και το **2013** στο **91%**. **Δηλαδή παρατηρείται διαρκής άνοδος του δημόσιου χρέους συνολικώς στην ευρωζώνη.**

Αξιοσημείωτο είναι δε ότι ενώ κατά μέσο όρο οι Μητροπολιτικές χώρες της ευρωζώνης έχουν δημόσιο χρέος ισοδύναμο του **ΑΕΠ**, εν τούτοις υπάρχουν και οι χώρες κυρίως της Περιφέρειας ή άλλως του Νότου που έχουν (σχεδόν) **υπερδιπλάσιο δημόσιο χρέος** έναντι του **ΑΕΠ** –το δημόσιο, όμως χρέος σε αυτό το μέγεθος είναι αδιατήρητο, μη βιώσιμο και πέραν αυτού πιέζει αφορηώς και την «αποστολή» του ευρώ.

Το «**ευρώ**» αποτελεί εισαγωγή **ομοσπονδιακού στοιχείου** στη δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς η πορεία του **ενιαίου νομίσματος** συνδέεται αρρήκτως με τις Αρχές και Αξίες (1) της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορά όχι μόνο στην ελεύθερη αγορά με ανόθευτο ανταγωνισμό, **αλλά** αφορά και στις **πρόνοιες** για την ευημερία των λαών, την πλήρη απασχόληση, την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών. *Πολιτικών δηλαδή που εδράζονται στο Πρωτογενές Ευρωπαϊκό Ενωσιακό Δίκαιο.*

Ασφαλώς σε ζητήματα που αφορούν **imperium** επί προσώπων και **dominium** επί πραγμάτων, σε **ζητήματα δηλαδή κυριαρχίας (2)**, τίθεται εκ προοιμίου πέραν του πολιτικού ζητήματος και το νομικό ζήτημα: εάν η εκχώρηση της κυριαρχίας υπηρετεί την επιβαλλόμενη «*Ομοσπονδιακή λογική*» ή εάν και κατά πόσο η εκχώρηση κυριαρχίας κράτους-μέλους που αφορά ειδικότερα στο νόμισμα, συνεπάγεται αντίστοιχη αύξηση κυριαρχίας άλλου κράτους-μέλους, στο πλαίσιο Νομισματικής Ένωσης. Τίθεται δηλαδή το νομικό και πολιτικό ζήτημα εάν το ευρώ παρά τον ομοσπονδιακό του χαρακτήρα καταργεί εξ αντικειμένου την έννοια της ομοσπονδοποίησης!..

Ασφαλώς, για την ένταξη στην ΟΝΕ πέραν των σταδίων που είχαν προβλεφθεί, είχαν προβλεφθεί και κριτήρια που αφορούσαν στον πληθωρισμό, στο δημοσιονομικό έλλειμμα και στο κρατικό –δημόσιο χρέος **(3)**. Παραλήφθηκαν όμως τα στοιχεία της ανεργείας και του επιπέδου ανάπτυξης, ενώ αγνοήθηκε η βασική προϋπόθεση της πολιτικής ένωσης. Η ιστορία ήδη διδάσκει ότι το ευρώ αφορά πολιτική πρωτοβουλία και ότι οι χώρες που εντάχθηκαν στην ευρωζώνη εντάχθηκαν κατά το μάλλον και μάλλον με πολιτικά κριτήρια!

Κατά το μέρος δε που αφορά στην Ελλάδα, παρά που αρχικώς δεν πληρούσε τα σχετικά κριτήρια ένταξης στην ευρωζώνη, **εν τούτοις** «πέτυχε» στη συνέχεια να υιοθετήσει το ευρώ ως εθνικό νόμισμα, με μεταγενέστερη απόφαση του **Συμβουλίου -2000/427/ΕΚ (4)**.

- **το ζήτημα της αποχώρησης**

Από τη συνολική δόμηση και τις ρυθμίσεις της Νομισματικής Ένωσης προκύπτει ευκρινώς η δυνατότητα αποχώρησης **τόσο** στην περίπτωση της αποτυχίας του συμφώνου σταθερότητας λόγω αδυναμιών στη δημοσιονομική πειθαρχία, **όσο** και στην περίπτωση γενικότερων οικονομικών επιβαρύνσεων, που ενδεχομένως θα οδηγούσαν το κράτος-μέλος σε αδυναμία τήρησης των ανειλημμένων υποχρεώσεων του –και το χειρότερο σε περίπτωση που η κοινωνία του κράτους-μέλους οδηγείται ή αντιμετωπίζει **ανθρωπιστική κρίση**. Υπ' όψιν δε ότι η ανθρωπιστική κρίση αντιβαίνει Αρχές και πρόνοιες της ενωσιακής έννομης τάξης **(5)**.

- **ο τεχνικός τρόπος, από νομική άποψη εξόδου από την ευρωζώνη -η ελλιπής ομοσπονδιακή λογική του ευρώ ελλείπει πολιτικής ένωσης διευκολύνει την αποχώρηση από το σύστημα**

Ενταύθα τίθεται το ζήτημα του «**τεχνικού τρόπου**», από νομική άποψη, της εξόδου κράτους-μέλους από την ευρωζώνη.

Τη δυνατότητα αυτή που αφορά ακόμη και στην μονομερή αποχώρηση κράτους-μέλους από την ευρωζώνη, μπορεί το κράτος-μέλος να στηρίξει κατ' αρχήν στις διατάξεις των **αρθ. 61 και 62 της Σύμβασης της Βιέννης για το**

Δίκαιο των Συνθηκών. Τα άρθρα αυτά προβλέπουν, στο πλαίσιο της δογματικής του **Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου**, τη δυνατότητα λύσης μιας Συνθήκης λόγω **ριζικών και απρόβλεπτων καταστάσεων** (*clausula rebus sic standibus*).

Δηλαδή, το κράτος-μέλος που επιθυμεί να αποχωρήσει μονομερώς από την ευρωζώνη μπορεί να επικαλεσθεί επιγενόμενη αδυναμία εκτέλεσης της Συνθήκης, καθώς και θεμελιώδη μεταβολή των περιστάσεων σε σχέση με αυτές που υπήρχαν κατά το χρόνο της συνομολόγησης, και η μεταβολή αυτή δεν προβλέφθηκε και δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθεί από τα μέρη. Ως εκ τούτου: το κράτος-μέλος που επιθυμεί να αποχωρήσει **μονομερώς** από την ευρωζώνη, μπορεί να προβάλει τον **ουσιώδη ισχυρισμό της ριζικής μεταβολής της έκτασης των υποχρεώσεων που απομένει να εκπληρωθούν.**

Τούτων δοθέντων εκ προοιμίου τίθενται **τρία καίρια και κύρια νομικά ερωτήματα:**

A) εάν υφίστανται διατάξεις με βάση τις οποίες υπάρχει δυνατότητα αποβολής κράτους-μέλους από την ευρωζώνη

B) εάν υφίστανται διατάξεις με βάση τις οποίες μπορεί οικειοθελώς να αποχωρήσει κράτος-μέλος από την ευρωζώνη και

Γ) εάν εθελοντική έξοδος από την ευρωζώνη προϋποθέτει ή συνεπάγεται κατ' ανάγκη και έξοδο του κράτους-μέλους από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι απαντήσεις δίδονται από τις υπερκείμενες αυστηρές διατάξεις της **Συνθήκης της Λισαβόνας**, η οποία συγκροτείται σε δύο ισοδύναμες Συνθήκες (**του αυτού κύρους**), που αφορούν το πρωτογενές Ευρωπαϊκό Ενωσιακό Δίκαιο. Συνεπώς αναφορά γίνεται: **α)** στους κανόνες της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (**ΣΕΕ**) και **β)** στους κανόνες της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (**ΣΛΕΕ**).

- Στο πρώτο ερώτημα:

Εάν υφίστανται διατάξεις με βάση τις οποίες υπάρχει δυνατότητα αποβολής κράτους-μέλους από την ευρωζώνη, η απάντηση έχει ως εξής:

Η συνολική άρθρωση των σχετικών διατάξεων **ΣΛΕΕ** δημιουργεί ανένδοτο πλέγμα κανόνων δικαίου που κατηγορηματικώς δεν επιτρέπουν την αποβολή κράτους-μέλους από την ευρωζώνη.

Από τη συνολική άρθρωση των σχετικών διατάξεων η αποπομπή κράτους-μέλους χωρίς τη σύμπραξη του δεν προβλέπεται και δεν είναι νομικά δυνατή. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει πρωτίστως από την **παρ. 3 αρθ. 140 ΣΛΕΕ (6)**, αλλά και τον **Κανονισμό εισαγωγής του ευρώ (974/98)**, με τον οποίο θεσπίζεται «**αμετακλήτως**» η ισοτιμία με την οποία το ευρώ αντικαθιστά το νόμισμα του συγκεκριμένου κράτους.

Ο Κανονισμός εισαγωγής του ευρώ (**974/98**) μόνο με μια **actus contrarius** θα μπορούσε να αντικατασταθεί. Από το πρωτογενές όμως Ενωσιακό Ευρωπαϊκό Δίκαιο εξουσιοδότηση προκειμένου να θεσπισθεί μια τέτοια **actus contrarius**, δεν υφίσταται.

Ενδεχομένως μπορεί να «**υποστηριχθεί**» ότι αποπομπή κράτους-μέλους από την ευρωζώνη, μπορεί να λάβει χώρα με προσφυγή στο **άρθρο 352 ΣΛΕΕ**. Η διάταξη αυτή προβλέπει την αναγκαία εξυπηρέτηση στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ωστόσο για την επίτευξή του δεν έχει θεσπισθεί δράση του Ενωσιακού Οργάνου. Όμως η διάταξη αυτή προβλέπει **ομοφωνία**. Περαιτέρω μια τέτοια διαδικασία που αφορά στην αποπομπή κράτους-μέλους από την ευρωζώνη, προσκρούει και στη διάταξη του **άρθρου 5 ΣΕΕ** που αφορά την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων, με βάση της **Αρχή της δοτής αρμοδιότητας**.

Ως εκ τούτου η ενωσιακή έννομη τάξη δεν παρέχει νομικό έρεισμα αποβολής κράτους-μέλους από την ευρωζώνη.

Αλλά και στο πλαίσιο του **Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου** τα Ενωσιακά Όργανα δεν μπορούν να επικαλεσθούν τη Σύμβαση της Βιέννης, την οποία

ΑΝΤΙΘΕΤΩΣ μπορεί να επικαλείται μόνο το κράτος-μέλος που επιθυμεί την αποχώρηση του από την ευρωζώνη. Τα Ενωσιακά δε Όργανα δεν μπορούν να προσφύγουν στις διατάξεις των άρθρων 61 και 62 της Σύμβασης της Βιέννης, καθόσον δεσμεύονται από τις **ειδικότερες διατάξεις** του πρωτογενούς Ευρωπαϊκού Ενωσιακού Δικαίου, και συγκεκριμένα από τις διατάξεις των άρθρων 7 ΣΕΕ και 126, 258 και 259 ΣΛΕΕ οι οποίες ακυρώνουν το δικαίωμα των Ενωσιακών Οργάνων να επικαλεσθούν τις προαναφερόμενες διατάξεις της Σύμβασης της Βιέννης.

Ως εκ τούτου αποχώρηση από την ευρωζώνη με πρωτοβουλία των Ενωσιακών Οργάνων **κατηγορηματικώς αποκλείεται**.

Αντιθέτως μια συναινετική απόφαση με βάση το άρθρο 50 ΣΕΕ και το άρθρο 352 ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με τα άρθρα 61 και 62 της Σύμβασης της Βιέννης και σε αναφορά με τις επιφυλάξεις της παρ. 2 του άρθρου 4 ΣΕΕ, αποτελούν επαρκή νομική βάση για την αποχώρηση κράτους-μέλους από την ευρωζώνη, ειδικότερα εάν το κράτος-μέλος πύζεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) με όποια δικαιολογία από τη στέρηση ρευστότητας, ακόμη και με ΕΛΑ.

- Στο δεύτερο ερώτημα –το οποίο συναρτάται και με το τρίτο

Εάν υφίστανται διατάξεις με βάση τις οποίες μπορεί οικειοθελώς να αποχωρήσει κράτος-μέλος από την ευρωζώνη και εάν εθελοντική έξοδος από την ευρωζώνη προϋποθέτει ή συνεπάγεται κατ' ανάγκη και έξοδο του κράτους-μέλους από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η απάντηση έχει ως εξής:

1) Η ΣΕΕ (7) για πρώτη φορά θεσπίζει τη δυνατότητα (συνολικής) αποχώρησης κράτους-μέλους από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τους εσωτερικούς συνταγματικούς κανόνες **(8)**. Η δυνατότητα δε αυτή αφορά **κράτος-μέλος που μετέχει** στην ευρωζώνη και **κράτος-μέλος που δεν μετέχει** στην ευρωζώνη.

2) Τούτου δοθέντος, προκειμένου για αποχώρηση κράτους-μέλους από την ευρωζώνη, γίνεται προσφυγή με **αναλογική** εφαρμογή στην ισχύουσα

διάταξη του **άρθρου 50 ΣΕΕ**. Στη διάταξη αυτή **θεσπίζεται το μείζον**. Θεσπίζεται δηλαδή η *συνολική αποχώρηση* κράτους-μέλους από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο μείζον δε, προδήλως συμπεριλαμβάνεται **και το έλασσον** που αφορά στην αποχώρηση από την ευρωζώνη (*μερική αποχώρηση*). Η αναλογία δε αυτή προνοείται από τα κρατούντα στη νομική επιστήμη με βάση την Αρχή ότι: **εφόσον δεν υπάρχει ρητή αντίθετη διάταξη, στο μείζον συμπεριλαμβάνεται ασφαλώς και το έλασσον**. Ως εκ τούτου είναι αναφαίρετο δικαίωμα η άσκηση του **ελάσσονος δικαιώματος** που αφορά στη μονομερή αποχώρηση κράτους-μέλους από την ευρωζώνη, χωρίς τούτο να συνεπάγεται την διάσπασή του κράτους-μέλους από τη νομική προσωπικότητα **(9)** της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ρητή επισημείωση –ad rem

1) Όπως η προσχώρηση κράτους-μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη την ένταξή του στο ευρωσύστημα, έτσι και αντιστρόφως (*a contrario*) η αποχώρηση κράτους-μέλους από το ευρωσύστημα δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη και την αποχώρησή του από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Υπ' όψιν δε ότι το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο **(10)** στη γνωστή απόφασή του για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, έλαβε ξεκάθαρη θέση για τη δυνατότητα αποχώρησης της Γερμανίας από τη Νομισματική Ένωση σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι αποτυγχάνουν οι στόχοι της **ΟΝΕ**.

2) Σε κάθε περίπτωση αποχώρηση από το ευρωσύστημα, δεν συνεπάγεται αποχώρηση από το **Ecofin** στο οποίο μετέχουν όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο σε περίπτωση αποχώρησης από το ευρωσύστημα ακυρώνεται η συμμετοχή του κράτους-μέλους στο **Eurogroup** **(11)**, όπου συμμετέχουν (*μόνο*) τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης

3) Επίσης κατά το μέρος που αφορά στην **Κεντρική Τράπεζα** του κράτους-μέλους που αποχωρεί από το ευρωσύστημα, είναι σαφές ότι: η **Κεντρική Τράπεζα** του αποχωρούντος κράτους-μέλους εξακολουθεί να εντάσσεται και να λειτουργεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών **–ΕΣΚΤ** **(12)**, όπου συμμετέχουν όλες οι χώρες της

Ευρωπαϊκής Ένωσης **είτε** έχουν υιοθετήσει ως εθνικό νόμισμα το ευρώ **είτε** όχι.

Υπ' όψιν δε ότι: η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες συγκροτούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (**ΕΣΚΤ**). Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών με νόμισμα το ευρώ, **συγκροτούν το ευρωσύστημα** και ασκούν τη νομισματική πολιτική της Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει **νομική προσωπικότητα**.

Τέλος ούτε το **Eurogroup**, ούτε το **Ecofin**, ούτε το **ΕΣΚΤ** αποτελούν **Θεσμούς** της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το **άρθρο 13 ΣΕΕ**. Αντιθέτως (για πρώτη φορά με τη **Συνθήκη της Λισαβόνας**) η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποτελεί **Θεσμό** της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό σημαίνει ότι εφόσον η ΕΚΤ αδικοπρακτεί, τότε ενάγεται ενώπιον του δικαιοδοτικού Οργάνου του Λουξεμβούργου για αποζημίωση! Εν κατακλείδι τα βασικά καθήκοντα του ΕΣΚΤ προσδιορίζονται **στην παρ. 2 του άρθρου 127 ΣΛΕΕ**.

Πέραν των προεκτεθέντων, η όλη δογματική της εξόδου από το ευρωσύστημα διέπεται και από την **Αρχή της Αναλογικότητας (13)** όπου και ισχύουν οι αυστηρές αξιώσεις της ενωσιακής έννομης τάξης, σύμφωνα με τις διατάξεις των **άρθρων 5 παρ. 4 ΣΕΕ** και του **Πρωτοκόλλου 2**.

Το περιεχόμενο δε και η μορφή της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περίπτωση αποχώρησης της Ελλάδας από την ευρωζώνη δεν μπορεί να υπερβαίνει τα απαιτούμενα για την επίτευξη του στόχου αυτού μέτρα, ούτε να παραβιάζει εκ πλαγίου, αυστηρές διατάξεις της ενωσιακής έννομης τάξης, **καθόσον** σκοπός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της σύμφωνα με την **παρ. 1 του άρθρου 3 ΣΕΕ**.

Στην παρούσα ανάλυση δεν πρέπει να παραλειφθεί ότι ιστορικώς υφίσταται συναινετική αποχώρηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αφορά στην **περίπτωση της Γροιλανδίας (14)**.

- **επίλογος**

Από την ίδρυση της πάλαι ποτέ **ΕΟΚ** που μετασχηματίστηκε σε **Ευρωπαϊκή Κοινότητα** και σήμερα σε **Ευρωπαϊκή Ένωση**, διαμορφώθηκαν διάφορες **Σχολές ή Ρεύματα Σκέψης**. Αναφέρομαι κυρίως στο **εκκρεμές** μεταξύ των **φεντεραλιστών** και **ευρωσκεπτικιστών**. Αξιοσημείωτο όμως είναι ότι και στα δύο αυτά άκρα του **εκκρεμούς**, κοινή παραδοχή και κοινός τόπος είναι η ύπαρξη του **«δημοκρατικού ελλείμματος»**.

Συνεπώς τίθεται ζήτημα αντιπροσωπευτικότητας. Η **αφήγηση** δε περί το **«δημοκρατικό έλλειμμα»**, επιδεινώνεται από τις **εξωθεσμικές** και από **καθέδρας πολιτικές** ενός άκρατου ηγεμονισμού, της **πολιτικής και οικονομικής ελίτ, με πρόταγμα τα συμφέροντα της Γερμανίας**.

Για τους σοβαρούς παρατηρητές ως προς καθιερωθέν **«κοινοτικό κεκτημένο» (acquis communautaire)**, εγείρεται ήδη αμφισβήτηση, καθόσον υποχωρεί όλο και περισσότερο λόγω της διεύρυνσης του δημοκρατικού ελλείμματος, εξ αιτίας πρωτίστως της επιβαλλόμενης νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Παρατηρείται δε, ότι η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική όλο και απομακρύνεται από τις ανάγκες των Λαών και από τις βασικές θεσμικές αξιώσεις, ακόμη και της Συνθήκης της Λισαβόνας που αφορούν: **«την ευημερία των λαών»**, **«την κοινωνική και εδαφική συνοχή»**, **«την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών»** και **«το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας» (15)**.

Τούτου δοθέντων εγείρεται ζήτημα λειτουργιών στο πλαίσιο των Αρχών της Δημοκρατίας.

Η Δημοκρατική Αρχή προϋποθέτει ένα γενικό κανόνα που διέπει τη συγκρότηση και τη λειτουργία μιας δεδομένης έννομης τάξης. Εν προκειμένω της ευρωπαϊκής ενωσιακής έννομης τάξης.

Η Δημοκρατική Αρχή όμως επιβάλλει ως υπέρτατη θέληση πρωταρχικώς αλλά και σε τελευταίο βαθμό, τη θέληση του Λαού. Με άλλες λέξεις στο Λαό ανήκει η κυριαρχία, καθώς και η πρωταρχική αρμοδιότητα να

καθορίζει την αρμοδιότητά του, αλλά και τις αρμοδιότητες των άλλων κρατικών οργάνων.

Οι προαναφερόμενες Αρχές, που αφορούν «την ευημερία των λαών», «την κοινωνική και εδαφική συνοχή», «την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών» και «το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας», αντί να επαναβεβαιώνονται, με την εισαγωγή μάλιστα ομοσπονδιακών στοιχείων στην Ένωση, **εν τούτοις υποχωρούν**, καθόσον λαμβάνει χώρα «μετατόπιση» των **Θεσμών, σε μηχανισμούς άτυπης διαβούλευσης** των ισχυρών του κεντρικού πυρήνα. **Αυτή η μετατόπιση είναι και μέρος της κρίσης.**

- **ο σκληρός πυρήνας -το ευρώ διευρύνει το χάσμα του δημοκρατικού ελλείμματος**

Η δημιουργία του **σκληρού πυρήνα** της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω του **ευρωσυστήματος**, αν και αφορά (*ως προεκτίθεται*) εισαγωγή σημαντικού στοιχείου ομοσπονδοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εν τούτοις διευρύνει το χάσμα του δημοκρατικού ελλείμματος.

Η θεσμική διαδικασία παροχής της ρευστότητας στην οικονομία στο πλαίσιο του όλου ευρωπαϊκού οικοδομήματος, έχει αφεθεί στην ανεξάρτητη βούληση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Παρά δε που η ΕΚΤ με τη Συνθήκη της Λισαβόνας **(16)** αφορά πλέον Θεσμό του όλου οικοδομήματος, **εν τούτοις** θεσμικά δεν ελέγχεται και δεν λογοδοτεί για τις «πολιτικές» της, αν και υπάρχουν **πρόνοιες** να εναχθούν τα Όργανά της ενώπιον των δικαιοδοτικών Οργάνων του Λουξεμβούργου, ακόμη και για αποζημιώσεις, *όπως ήδη έχει προεκτεθεί.*

Το όλο οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όχι μόνο οραματίζεται με αριστερή ιδεολογία, αλλά καταργεί παραδοχές ακόμη και του «κεϋνσιανού» μοντέλου. Αποβάλλει δε όλο και περισσότερο την οποιαδήποτε έννοια του παρεμβατικού κράτους. Επίσης εγκαθιδρύει ως **κυρίαρχη ιδεολογία** το **νεοφιλελευθερισμό**. Έτσι η νομισματική πολιτική αφορά πλέον σύνολο μέτρων με τα οποία η κυρίαρχη νομισματική αρχή επιδιώκει την επίτευξη των προσδιορισμένων στόχων και σκοπών της, μέσω του ελέγχου της

προσφοράς χρήματος, **υπό το κράτος όμως της κρατούσας ιδεολογίας**. Δηλαδή του μη παρεμβατικού κράτους και της στενότητας της κυκλοφορίας του χρήματος, ως νομίσματος.

Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση αφορούσε τη δημιουργία αμετάκλητων νομισματικών ισοτιμιών χάριν των εξαγωγικών χωρών. Προσδοκούσε όμως και στη δημιουργία βέλτιστης οικονομικής ζώνης. Απέτυχε όμως παταγωδώς ως προς τις χώρες του Νότου!

Έτσι πέραν της **αντίφασης**, όπου το ενιαίο νόμισμα εγκαθιδρύθηκε σε **ανισόμερη ανάπτυξη** των οικονομιών των κρατών-μελών, αλλά και με έλλειψη πολιτικής ενοποίησης, **εν τούτοις ως γενικό ισοδύναμο** για την ανταλλαγή προϊόντων, δεν επιβεβαιώθηκε στο σύνολο της αποστολής του. Και τούτο γιατί επιβεβαιώθηκε μόνο ως προς την αποστολή του που αφορούσε στην εξυπηρέτηση των εξαγωγικών χωρών. Αντιθέτως το ενιαίο νόμισμα δεν επιβεβαιώθηκε ως προς την αποστολή του για τη δημιουργία βέλτιστης οικονομικής ζώνης. Και τούτο γιατί μόνο από τις αποκλείσεις που αφορούν στο κατά κεφαλήν εισόδημα μεταξύ των κρατών-μελών και ειδικότερα των κρατών-μελών της ευρωζώνης καταμαρτυρείται η αποτυχία του εγχειρήματος κατά το μέρος αυτό.

Όσο δε η οικονομική ελίτ στην Ευρωπαϊκή Ένωση **θα αποσυνδέει** τη ρευστότητα από την ανάγκη εξυπηρέτησης κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά και την ανάπτυξη, όλο και θα επιδεινώνονται οι αντιθέσεις εντός μιας οικονομικής ζώνης με αμφίβολα αποτελέσματα ακόμη και ως προς τους στόχους που η ίδια η ελίτ επιδιώκει.

Ο επιφανής μεγαλοτραπεζίτης **M.A. Rothschild**, ήδη από τα τέλη του 18ου αιώνα, διατύπωσε το αμίμητο δόγμα: **«Άφησέ με ελεύθερο να εκδίδω και να ελέγχω τα χρήματα ενός Έθνους και δεν με ενδιαφέρει ποιός ψηφίζει τους νόμους του»!**

Η δογματική αυτή αντίληψη αποδίδει με τον πιο αυθεντικό τρόπο την κυριαρχία του χρήματος ως νομίσματος την οποία η εκάστοτε άρχουσα τάξη χρησιμοποιεί κατά το δοκούν.

Το δόγμα όμως αυτό επιδεινώνει το χάσμα του δημοκρατικού ελλείμματος. Εγκαθιδρύει στην πράξη μια οικονομική ελίτ η οποία επιβάλλει τη θέλησή της ενάντια στα κοινωνικά δικαιώματα, αλλά και ενάντια στις αναπτυξιακές ανάγκες της οικονομίας. Περιστελλεί ατομικά δικαιώματα επί εννόμων αγαθών και διευρύνει σε άμεσο χρόνο τη διάσταση ανάμεσα στους Λαούς της Ευρώπης και στη γραφειοκρατία των Βρυξελλών και της Φραγκφούρτης.

Έτσι, διαμορφώνονται όλες οι προϋποθέσεις για μια ευρύτερη κρίση στην Ευρώπη, με απρόβλεπτες συνέπειες όχι μόνο για το μέλλον, αλλά και για το παρόν... Και το νέος έτος 2016 προφανώς θα είναι κρίσιμο!..

Κυρίες και Κύριοι

Τα προαναφερόμενα ελπίζω να προβληματίσουν αρκετά όλους όσοι εμμένουν αυστηρώς και με κάθε θυσία την παραμονή της Χώρας μας εντός του περιγράμματος της ευρωζώνης. Δεν αναφέρομαι στην αίσθηση φετίχ ως προς το χαρτονόμισμα και το κέρμα του ευρώ. Δεν αναφέρομαι στην αίσθηση ανασφάλειας εξόδου από την ευρωζώνη και αντιστρόφως στην αίσθηση ασφάλειας που μπορεί κάποιος να έχουν, αναγνωρίζοντας ως εθνικό τους νόμισμα το ευρώ. Πολλώ δε μάλλον δεν αναφέρομαι σε εθνικισμούς ως προς την επαναφορά σε εθνικό νόμισμα.

Όποιος όμως είναι αντικειμενικός παρατηρητής διαπιστώνει δύο αδιαμφισβήτητα δεδομένα: **α)** ότι το ευρωσύστημα έχει δομηθεί σε απολύτως σαθρά θεμέλια, **β)** ότι λειτουργεί σε επίπεδο απόλυτης ανισομέρειας των οικονομιών με διαφορετικά κατά κεφαλήν εισοδήματα και με διαφορετικά επιτόκια, με συνέπεια το ευρώ ως νόμισμα να έχει διαφορετική αξία από χώρα σε χώρα και ειδικότερα και **γ)** ότι κατ' ουσίαν το ευρώ αφορά συμφωνία αμετάκλητων ισοτιμιών, παρά ενιαίο νόμισμα Ομόσπονδου Κράτους.

Ας κλείσω με ένα απλό παράδειγμα:

Η Ελλάδα είναι ενταγμένη στο Σύμφωνο της Ατλαντικής Συμμαχίας, δηλαδή στο γνωστό σε όλους μας ΝΑΤΟ. Ποιός είναι εκείνος όμως άραγε που θα ισχυρισθεί ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις της Χώρας, ότι η Ασφάλεια της Χώρας δεν θα πρέπει να έχει επεξεργασμένο ευθέως και αμέσως υλοποιήσιμο σχέδιο που θα αφορά αποκλειστικώς τις ανάγκες της Εθνικής Ασφάλειας, και όχι τις

ανάγκες της ευρύτερης Συμμαχίας; Η ανάγκη εντός του 2016 επιτέλους να εκπονηθεί ένα σχέδιο τέτοιο που θα εγγυάται (εφόσον καταστεί αδιστάκτως αδύνατη η παραμονή της χώρας μας στην ευρωζώνη) την ομαλή μετάβαση της χώρας μας σε εθνικό νόμισμα, εντός του πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθίσταται όσο ποτέ άλλοτε απολύτως επιβεβλημένη.

Μια τέτοια αμέλεια θα είναι προδήλως ασυγχώρητη και θα συνεπάγεται σοβαρές όχι μόνο πολιτικές αλλά και ευρύτερες ευθύνες.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. **άρθρα 2, 3 και 6 ΣΕΕ.**
2. Άλλωστε: *«την δύναμιν του το κράτος να εισάγη νόμισμα δεν αντλεί ει μη εξ αυτού απορρέει αύτη εκ της εξουσίας (imperium) ήτις αποτελεί στοιχείον της εννοίας του κράτους (sic)»* Βλ. **Η.Κρίσπης**, Η χρηματική οφειλή, 1964, σελ. 4.
3. λ. **άρθρο 126 ΣΛΕΕ** σε συνδυασμό με το **Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 12**, αλλά επίσης πρβλ. και **άρθρα 3 παρ. 1 εδ.γ, 119 παρ. 2, 128, 137, 140, 219, 282 παρ. 3 και 320 ΣΛΕΕ.**
4. Ε.Ε. 2000, L 167/1
5. Βλ. **όλως ενδεικτικώς άρθρα 2, 3 παρ. 1,2 και 3 και άρθρο 6 ΣΕΕ** καθώς και **άρθρα 151 έως 161 ΣΛΕΕ.**
6. Επίσης βλ. ενδεικτικώς και τα **άρθρα 120, 126 και 137 ΣΛΕΕ.**
7. Βλ. **άρθρο 50 ΣΕΕ.**
8. Πρβλ. **άρθρο 4 παρ. 2**
9. Βλ. **άρθρο 47 ΣΕΕ** σε συνδυασμό με το **άρθρο 335 ΣΛΕΕ.**
10. Βλ. BVerCE89, 155. Επίσης βλ. **Δ.Παπαγιάννης**, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 2011, σελ. 602.
11. Βλ. **άρθρ. 137 ΣΛΕΕ και Πρωτόκολλο 14.**
12. Βλ. **άρθρα 127, 129, 282 παρ. 1, 284 ΣΛΕΕ.**
13. Βλ. **G.De Burca**, "The Principle of Proportionality and Its Application in EC Law," 13 Y.B. Eur. L. 105, 1993, **N.Emiliou**, The Principle of Proportionality in European Law: A Comparative Study, London: Kluwer Law International, 1996, **T.Franck**, "On Proportionality of Countermeasures in International Law," 102 Am. J.Int'l L. 715 , 2008, **V. Jackson**, "Being Proportional about Proportionality," 21 Const. Comment, 803, 2004, **M. Kumm**, "Democracy Is Not Enough: Rights, Proportionality and the Point of Judicial Review", New York University Public Law and Legal Theory, Working Papers, Paper 118, 2009)

- 14.** Η αποχώρηση της Γροιλανδίας έλαβε χώρα πριν από την ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ και πριν τη θέσπιση του κανόνα της Συνθήκης της Λισσαβόνας όπου (όπως έχει προεκτεθεί) **για πρώτη φορά ιδρύονται πρόνοιες οικειοθελούς αποχώρησης.**
- 15.** Βλ. κυρίως **άρθρα 2 και 3 ΣΕΕ.**
- 16.** Βλ. **άρθρο 13 ΣΕΕ.**